

Літопис подій

ОЗИРАЮЧИСЬ НА ПРОЙДЕНЕ: УКРАЇНСЬКА І ЛАТИСЬКА ЛІТЕРАТУРИ ЗА СТО РОКІВ

5 травня ц.р. у приміщенні Західного наукового центру НАН України у Львові відбулася чергова міжнародна наукова конференція за участю науковців Латвії та України “Сто років літератури: поезія, проза, театр в українській та латиській літературах”. Традицію такого спілкування обидвох літератур започаткувала попередня конференція, яка відбулася в Ризі два роки тому. Тоді в Інституті літератури, фольклору та мистецтва Латвійського університету відбулася конференція на тему “Нова латиська та українська літератури на межі сторіч”. І вже тоді виникла велика взаємна зацікавленість у процесах, які відбуваються в наших споріднених літературах в останні десятиліття.

Цього ж разу на конференції-відповіді теми доповідей стали ширшими й охоплювали останні сто років прогресу та регресу таких близьких і водночас далеких літератур.

Один із організаторів конференції *Юрій Садловський*, розпочавши розмову, виступив із доповіддю “Латвійський модернізм хоче товаришувати з українським модернізмом”*, в якій наголосив на потребі розуміння модернізмів як культурно-історичних явищ, і що саме ознайомлення з *національними модернізмами* дасть змогу ближче пізнавати одне одного.

Вдалим продовженням конференції став виступ *Івана Лучука*, який розповів про принципи укладання своєї антології “Століття української поезії”. Зі свого боку професор Латвійського університету *Вієстурс Вецґравіс* у виступі “Від Райніса до Салейса, або Сто років поезії (1903 – 2003)” зробив цікавий аналіз сторічного існування латиської поезії, розділивши увесь цей процес на шість періодів, кожен з яких приніс для літератури певну користь. Доповненням стали тези виступу декана філологічного факультету Латвійського університету, відомого літературознавця *Яніни Курсіте*, яка, на жаль, не змогла приїхати до Львова.

Говорячи про новітню латиську прозу, літературознавець та ідеолог латвійського фемінізму *Аусма Цимдиня* наголосувала на вихідних точках позицій та поглядів, за якими ми можемо сьогодні розвивати латисько-український літературний та культурний діалог. А.Цимдиня також розповіла про квантитативність існування сучасної латиської прози. Виявляється, що на неповні 2 мільйони латиськомовного населення Латвії щороку виходить понад 100 нових книжок латиської оригінальної прози. В свою чергу, український вчений та письменник *Василь Габор* порівняв українську прозу з групою людей, яка постійно перебувала у пошуках, інколи блукала, яку знищували і яка всупереч усьому вижила. Автор доповіді-сповіді “Сто років самотності української прози” констатував, що, незважаючи на активний розвиток української літератури, зокрема – прози, вона весь час перебувала в стані “безмовної самотності”.

Літературознавець, директор Інституту літератури, фольклору та мистецтва Латвійського університету *Бенедиктс Калначс* наголосив на присутності скепсису в латвійській драмі. Також вчений розповів про те, як виживала драматургія в умовах тоталітаризму. Цікавою й пізнавальною для латишів була доповідь про драматичну творчість і театр минулого сторіччя, в якій він вдало продемонстрував намагання сучасного українського театру синтезувати теперішній досвід та досвід різних епох, демонструючи нове прочитання класичних та сучасних авторів.

* Друкуємо нижче.

У стінах Львівського національного університету ім.І.Я.Франка відбувся круглий стіл у рамках науково-методичного семінару “Проблеми художнього часу, простору і ритму” за участю великої кількості студентів. Між представниками обох країн виник диспут щодо “лотманівсько-бахтінського” розуміння простору і часу в літературах. Вчені поділилися своїм досвідом викладання літератури в навчальних закладах за сучасних умов. Керувала круглим столом історик та теоретик літератури *Нонна Копистянська*.

Отже, черговий крок зроблено. Чергове знайомство відбулося. Протягом останніх двох років між двома конференціями зроблено чимало. З українським читачем завдяки журналу “Всесвіт” за останні два роки зустрілися такі відомі в Латвії поети, як Кнутс Скуєнієкс, Егілс Плаудіс, Улдіс Берзінш, Леонс Брієдіс, Велга Кріле, Ієва Розе. Поет і перекладач Юрій Садловський у Ризі видав збірку поезій братів Елсбергсів мовою оригіналу та українською. Це ті автори, які гідно репрезентують сучасну латиську літературу. Хоча також нагадати, що майже щороку виходять у світ мої збірки поезій, де подаються чергові розділи з “Малої антології латвійської поезії”. Минулого року у Львові відбулися Дні латвійської поезії, за участю згаданих перекладачів та поетів з Латвії: Кнута Скуєнієкса, Улдіса Берзінша, Аманди Айзпурієте та Маріса Салейса. Також поетична українська група ЛУГОСАД взяла безпосередню участь у традиційних вересневих Днях поезії, які приурочені до дня народження Яніса Райніса. Цього року в кількох українських журналах з’являться фрагменти щоденникових записок Я.Райніса у перекладах Михайла Григоріва.

Отже, конференція у Львові стала закономірною “ланцюговою реакцією” на здійснене представниками двох європейських культур.

Юрій Завгородній

ЛАТВІЙСЬКИЙ МОДЕРНІЗМ ХОЧЕ ТОВАРИШУВАТИ З УКРАЇНСЬКИМ МОДЕРНІЗМОМ (МАЙЖЕ ЗАКЛИК)

Модернізму, утвореному як протидія реалізму у другій половині XIX сторіччя, вистачало й філософії позитивізму, і своєї та чужої естетики. Не вистачало лише дружби. Скажімо такої, яка існувала між поетами-модерністами Латвії й письменниками російського срібного віку.

Що ж до української та латиської літератур, то жодних безпосередніх, прямих зв’язків та стосунків між представниками наших, т.зв. нових літератур, на жаль, не спостерігається... Винятком хіба може бути латвійське коріння українського поета та письменника Майка Йогансена (1895 – 1937). Адже відомо, що творчість поетова завжди пов’язана з географією самого поета. Латвія як географічне середовище для Майка Йогансена була дуже близькою, таким собі втраченим “раєм”, хоч усе своє свідоме життя поет жив в Україні. Про це свідчить сама творчість письменника: вірш “Доц” з посвятою “Моїй Латвії” та проза, де, наприклад, герої письменника у своїй подорожі не можуть обійти стороною і не “дістатися б у відомий латвійський порт, що фігурує у стародавніх анекдотах ...” (“Неймовірні авантюри Дона Хозе Перейра в херсонському степу”).

Михайло Йогансен (псевдоніми Вецеліус, Крамар) народжений 1895 р. у Харкові в сім’ї вчителя німецької мови з Латвії. Сам письменник в автобіографії пише: “Батько був учителем німецької мови Gervasius Johannsen, він був син волосного писаря у селі Екава (Ієцава. – Ю.С.) недалеко Мітави (Єлгава-Ю.С.)”.

Вірш “Доц” увійшов до поетової збірки “Доробок” (1924). Під чи над цим віршем немає дати написання, але на самій титульній сторінці цієї збірки видно, що це – “Речі 1917 – 1923”. Отже виходить, що цей вже згаданий вірш був написаний у період революцій та воєн. Але у творах Йогансена, як і у творах багатьох українських поетів, важко знайти оце позиційне чи опозиційне віддзеркалення війни і революції. До речі, і український футуризм на чолі із Семенком набагато пізніше, на відміну від того ж таки російського футуризму в особі Маяковського, прийде до революції. Адже на той час і

Слово і Час. 2003. №11